

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT;
MAGYAR KURIR.

1833-dik

ESTENDŐRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTÉTI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, több Tek. Ns. Vármegeyéknek Tábla Bírāja, és a' Magyar
Tudós Társaságnak levelező Tagja.

MÁSODIK

FÉLESZTENDŐ.

BÉTSBEN,

NEMES HAYKUL ANTAL' BETŐJIVEL.

**A' Bagoly a' Bóltset példázza, ki bárha setélben
Vesztgeel is lát ott, hol más semmit se vesz észre.**

BCU Cluj / Central Cluj

BÉTSI MAGYAR KURIR.

ÉS

SOKFÉLE, TOLDALÉKÜL.

Nr. Indult: Kedden, Július' 2. dikán, 1853. I.

PORTUGALLIA.

(Falmouth Packet.) Oportóban valami hajó hídon dolgoznak, hogy a' sereget Villanovába a' Douro által szállíthassák. Palmella Marquis nem nyert hívatalt a' Kormányánál, mivel, mint mondják, a' Cabinetben sokan dolgoztak ellene. Napier Kapitány sem vette által a' sereg Commandóját, 's kételkedni lehet, vallyon Sartorius enged e' addig helyet, míg bére, mellyből még csak 9000 f. sterlinget vett fel, ki nem fizettetik. Oportó egyre lövöldöztetik: egyetlen egy nap alatt 5000 bombánál 's golyóbnál több hullott a' városba.

(Times.) Saldanha Generál a' napokban Lemos Generállal sokáig beszélgetett, később pedig ennek sógorával, Dom Miguel egyik Adjuvánsával. Az a' szerentse, hogy Saldanha Generál jó hírben van, mert különben hasonló öszvebeszélgetések miatt pórul járna. Másképpen tselekedtek Dom Miguel tisztjei, kiknek ha valami dolgok vólt. — egy az ellenséges táborban lévő személyel, elébb az öszvejövetelre kikérték a' Főparantoló engedelmét. Itt a' városban az említett eset arra a' gyanúra szolgáltatott alkalmatosságot, mintha Lemos Generál, és mások, Dom Pedro szolgálójába ajánlották volna magokat: más oldalról pedig Villanovában éppen ellenkezőt beszéltek, mintha tudniillik Saldanha Generál ajánlotta volna

magát Dom Miguel szolgálatjába. Alkalmasint mind a' két hír. alaptalan leszsz, a' mennyiben mind a' két Generált állhatatos characterű férjfiaknak esmerjük. Nem mellözhetjük el egy — Oportóban költ levélnek neveltséges tartalmát, melly szerint az mondódik, hogy az Oportói gazdag lakosok Silva Corvalho Finantz Miniszternek kívánságára, örömmel nyitják meg erszenyeket, hogy a' háborút elősegítsék: valóban azok a' — tulajdonképpen nem gazdag, de szegény lakosok, savanyú ábrázatot mutatnak, valahányszor készpénzről van a' szó, és már több ízben kinyilatkoztatták, hogy ha csak már egyszer a' sereg nem mozdul, ők inkább készek magok is fegyvert ragadni, mint sem hogy többé csak egy fillért is adjanak. Az egész dologban annyi igaz, hogy Silva Corvalho az itteni lakosok között éppen olyan népkedventz (popularis) mint Kilkeny Grófságban a' tizedszedők. De más módja van ám Finantz Miniszter. Urnak a' pénzerítésben, a' millyenre vetemedni beütéletes érzésű embernek eszeágába sem vólna; így p. o. a' minap, mivel Dom Pedrónak természetesen pénzre vólt szüksége, egy 17,000 f. st. értékű hajót, melly Macaoból, Lisbona felé igyekezett, minden portékástul együtt erővel elvétellett, 's midőn a' birtokosok az árráért folyamodtak vólna, húzomos perpatvarkodás után elhatározatott, hogy mivel a' portéka (China)

XC*

thea, és fényűzéshez megkívántató) nem törvényes, az az nem olyan, mint a' millyet törvényszerint bé szabad volna hozni, tehát tsak fele árra fizettesék ki.

HELVETZIA.

(Constitutionnel Neufchateinois.) Az elégettek számokra 4000 frank gyűjtett öszve, melly summának fele a' elégett házak építésére fog fordittatni.

Ugyan az az Ujság Helvétziát egy festi politikai tekintelben: Helvétzia két részre szakad, úgymint szabadra, és szabadosra. Amannak Schvytzban, vagy Sarnéban lévén középpontja, magában foglalja az egymással lelkiképpen szövetséges Democraticus, és Monarchicus Státusokat: ezek kiterjedtebb, és tökéletesebb politikai szabadsággal bírnak, mint Helvétziának minden más Státusai, és azt nem valami theorianak köszönhetik, hanem a' századok szelleme előhaladásának. Emez (a' szabados) nagyobb részint olyan Státusokból áll, mellyeknek alkotványok 2 vagy legfellyebb 3 esztendő, 's eredetét valamely erőszakos népmozgástól vette. Azonkívül vagynak még Cantonok, mellyek még egyik részhez sem határozták el magokat: köztök, és a' régi Helvétzia között lelki szövetség vagyon, de azt szeretik hinni, hogy ők az erősebb rész. Nem akarjuk ezeket a' sok részre szakadt Státusokat egymással öszvehasonlítni theoretice, de annyit mindenki láthat, hogy nem messze van az az idő pont, mellyben Helvétzia practice is annyi részre fog szakadni, a' mennyi helység vagyon benne. Ettől még magok a' felázadók is reszketnek. A' radicalis Ujságok eléggé hirdetik a' világnak, a' mit mi elhalgatunk, 's mindenki olvashatja, minő szomorú helyeztetésben van Helvétzia.

Ugyan tsak a' felyebbi Ujság szerint Rossi Ur Párisba küldetett, még pedig nem tsak a' Lengyelek dolgában, hanem mint hiteles kütföböl tudjuk, más diplomatikai tekintetben is.

Genfből Jun. 14-ről írják: A' Sz. Simonisták másodsor is meglátogattak bennünket, de okunk van hinni, hogy nem leszsz többé kedvek ezt tselekedni. Tegnap 12 en jöttek bé a' Frantzia kapun különös öltözetben, néhány ábrándozó fiatal emberektől kísértetve, kik egész Ferney-ig eleikbe mentek. Beérven a' városba, temérdek sokaságtól körülvétetve, az úgy nevezett Boulevardeniére Vendégfogadóba szállottak, mellynek tágas teremében külömbféle dallokat énekeltek. Mindezeket, a' sokaság majd egykedvűleg nézte, majd katzajjal fogadta: de midőn a' vezér egy padra fellépett, 's a' Sz. Simonismus tanításait fejtegetni kezdte, 's Genfnek rendszabásai, a' tisztviselőknak Despotismusa, a' gazdagoknak a' szegények eránt való könyörületlenségek ellen prédikált volna, süty, és piszszezetés által félbe szakasztatott, úgy, hogy kéntelen vala társaival együtt a' teremtet oda hagyni. Kimenés közben még ütleket is kaptak, 's tsak nagy nehezen juthattak szállásaikra, mindenütt kísértetvén a' fenyegető sokaságtól, melly tsak alkonyodás után szélyedt el. Már rendelés vagyon téve, hogy a' várost tüstént hagyják el. Ide jövételek előt Voltaire várába Ferneyba bútsút jártak.

FRANTZIA ORSZÁG.

A' Deputátusok Kamarája Jun. 18. kán tartatott Ülésében Clauzel Marsall a' Kormányt felszólítja, hogy nyilatkoztassa ki magát Algierre nezeve. Kívánta tudni, vallyon a' Miniszterek ama kikötőhelynek tsak némely részeit akarják e' elfoglalni, vagy az egész

Országot gyarmatokká változtatni, vagy pedig onnan kitakarodni. A' Hadi Miniszter: En erre olly határozólag felelek, a' mint tsak lehet, hogy a' Kamara végre megnyugtaltassék, 's a' Kormány szándékát állíssa. A' mi az első kérdést illeti: a' Kormány az Afrikai kikötőhelyeknek részinti, vagy egészen elfoglalására nézve semmit sem határozott. Most 3 erős hely vagy birtokunkban. Nem lehetetlen, hogy a' már birtokunkban lévő helyeknek őltalmazása végett, ha azt egyébberánt Frantzia Országnak haszna úgy hozza magával, — Afrikai birtokunk kiterjesztetik. Algiernek gyarmatozását tekintvén, — erre nézve a' Kormánynak szándéka, azt minden módon elősegíteni. Ha talán a' költséget a' magok rovásokra vivő társaságok akadnának, ezeket a' Kormány őltalma alá fogná venni: mert, hogy a' Kormány maga bajlódjék a' gyarmatozással, az Frantzia Országnak semmi hasznot sem hajtana. Clauzel Marsall végre azt is kérdezte, vallyon a' Kormány szándékozik e' Algier oda hagyni? A' Kormány ez iránt semmi külső Hatalmassággal sints kötelezés terhe alatt, — keze nints megkötve, 's azt teheti, a' mit Frantzia Ország betsülete kíván, még azt is hozzá teszem, hogy mind eddig a' Kormánynak eszeágában sem volt Algier odahagyni, sőt eddigi vételeje azt mutatja, hogy Algieri birtokait úgy meg akarja erősíteni, hogy senkitől se kelljen félnie. Ha a' Kamara környüllállásosabb feleletet kíván, kész vagyok, ezt is megtenni. (A' Centrumban: Nem! nem! (Marsall Clauzel: En Praesidensünknek, kinek telenyenes gondját Afrikai birtokunkra nézve már régtől fogva jól esmérem, világos, és határozott tudósítása által tökéletesen ki vagyok elégítve, és onnan reménylem a' Kormánynak rende-

lései, a' Nemzetet is megnyugtathatják. En kérdésemmel tsak oda tzeleztam, hogy az Algieri munkásoknak szerentesjeokról jövendőre, mintegy kezesség batorságosíttassék.

(Auxiliaire Breton.) Rennesben, Gaillard Kerbentin Miniszterialis Deputátusnak lakása előtt néhány nap olta gyanús mozgások tapasztaltanak. A' Praefectus felszöllítást botsátott a' lakosokhoz, az öszvesereglő pórnépet pedig elszélesztette. Néhányan el is fogattak.

Moulinsban 25 Olasz szökevénynek megparantsoltatott, hogy 24 óra alatt a' várost, 10 nap alatt pedig a' Frantzia birtokot hagyják el.

A' Revolution nevű Ujságnak hajdani Szerkeztetője, ki a' Párisi Esküdtök széke által ellene ki mondott ítélet végrehajtása elöl elszökött, a' napokban Douayban elfogattatott, 's Párisba a' Sz. Pelagie tömlőtzebe hurtoztatott.

Voirol Generalhadnagy Maj. 31-dikén egy napi parantsolatot adott ki, mellyben azok a' katonák, kik a' Hamise parton véghezment szenatakaritásnál őrt állottak, megdítértetnek. Nyolctszáz katonák kaszálták a' szenát, azalatt, míg egy Vadászregiment, és két osztály gyalogság, Trobriant Generalnak parantsolatja alatt, az aratókat, a' Beduinok, és Kabaílok megtámadásoktól őrizték. Azomban ezek a' mezei munkát nem akadályoztatták. A' tábor szomszédságában fekvő arabs falukat úgy szinte a' tsordákat is a' sereg megkímélte, a' minék az a' jó következése lett, hogy az Arabok bizodalmat nyertek a' katonák eránt, 's a' táborhoz közel ők is sátoztott ütöltek. Schauenburg Obester Matifoux, és a' keleti hegyek felő vizsgálatokat teve, a' miből a' gyarmatozásra nézve nagy hasznot várnak.

(Moniteur.) Máj. 25-dikén mintegy 8. vagy 9000. lovas, és 1000 gyalog. Arabok Drantól 3. órányira telepedtek, de 26 dikán 8 — 900. Frantziáktól onnan elűzetettek. Az ellenség 3. óra tájban délután már eltakarodott maga után hagyván 200. halottat, és 600 megsebesítetteket. A' Frantziák öszvesen. tsak 52 legényt veszlettek.

A' Journal des Debats egy. hoszszú tzikkelyben azt akarja megmutatni, hogy a' Deputatusok Kamarája elosztásában a' Kormánynak érdeke fekszik. Minekutánna a' jelen tzikkely, mind a' mellett, hogy ugyantsak ez az Ujság kinyilatkozatá, hogy ő. előtte erre nézve a' Miniszterium ideája esmérletlen, nagy. figyelmet gerjesztett Párisban, tehát a' Journal de Paris kijelenté, hogy az említett tzikkely a' Journal des Debats szerkeztetőjének tsak személyes véleménye, nem pedig a' Miniszteriumnak planuma, és kinézetei.

Az a' személy, melly minap a' Deputatusok Kamaráját, az Ülésbe való erőszakos betörésével háborgatta, szabadon bocsátatott, mivel az Orvosok által örültnek nyilatkoztatott.

Máj. 28 kán az Algiri gyarmatok Közgyűlést tartottak, a' végett, hogy egy 10 tagból álló Commiszziót nevezzenek ki, melly a' Királyhoz, és a' két Kamarához Kérőlevelet nyújtand bé, hogy az által a' Kormány figyelmét a' gyarmatokra fordítsa. A' Commiszszio Praesidensévé Marsall Clauzel neveztetett.

Ferrier Urak, és társai, az Ujságokban közhírré teszik, hogy ők a' Kormánynak abbeli nyilatkoztatása mellett, melly szerint az (a' Kormány) a' privát telegrafokat minden hatalmában lévő eszközök által meg fogja akadályoztatni, nem hagyák magokat elijeszteni, hanem a' Marseilléből, Lyonon,

Párison, és Calaison, Doverbe vivő lineán állhatatosan dolgoznak. Köteletségünknek tartottuk, így végződik a' hirdetmény, ezennel megnyugtatni azon személyeket, mellyek hozzánk állottak, s dolgunkba téteményes részt akarnak venni. A' mi a' törvényes kérdés megfejtését illeti, — ez a' Törvényszék dolga, — ílleletének egész bizodalommal alá fogjuk vetni magunkat.

E Ü G G E L É K.

Nevezetes Történeteknek idő szerénti Áltnézése.

Aprilis Hónapban 1853.

1. A' Bajor Kir. seregek, a' Görög Király. szolgálatjában Athenét elfoglalják.

2. Talleyrand Hertzegnek, és Palmerston Lordnak Nótájok, feleletül Dedel Urnak nyilatkoztatásaira. Prokesch Oberster hadnagynak Mehmed Ali Basához Alexandriába történt megérkezése. Az Orosz Tsászár vissza bocsátja hazájokba a' Lengyel szökevényeket, egynehányakat kivéven.

3. Véres lázzadás Ménusi Frankfurtban.

5. 50,000 Orosz Katonák megérkezése Odeszszából, Bujukderéba.

6. A' Kurhesszi karok, és Rendeik April 19 dikén tartott Gyűléseknek, Máj 15-re való általtétele. Kilkeny Grófság (Irlandban) ostromi állapotba nyilatkoztatik. Dom Miguel a' Frantzia Kormánynak elégtételt ad, Alcyon kereskedőhajó. megtámadtatása miatt.

7. Radzivil Antal Hertzeg, Királyi Helytartó Poseni Nagy Hertzegségben meghal. A' Sz. Pétervári Journálnak nyilatkoztatása, Orosz Ország, és a' Fényes Porta között fennforgó Alkudozások ügyében. Több száz Lengyeleknek Frantzia Országból, Il-

vétziába történt elszökések. Spanyol Decretumok, mellyeknél fogva a' Cortesek Jun 20 kára a' Király legidőselb Leányának leteendő hódolat esküvésre egybehívattatnak. A' fiatal Bacciochi Hertzegnek halála Róma mellett. Washingtonban a' Rintsesztár épületek meggyuladása.

9. Oportó mellett tsatázások Monte Covello birtoka miatt mind két részről bizonytalan kimenetellel.

10. A' Frantzia Országból elszökött Lengyeleknek megérkezések Helvétziába. Az Irlandi Lordhadnagy megtiltja a' szabadosoknak öszejeveteleket.

Báró Ottenfels hajótörést szenved Brindisi vizein, de szerentsére mind ő, mind a' hajós legények megszabadulnak.

11. Lázzadás Vallisban. Cholera Lisbonában.

12. Nagy Tanáts gyűlés Konstantinápolyban, mellyben elhatároztatik, hogy Adana kerülete Mehmed Alinak által ne engedődjék.

13. Frankfurt Szabad Városnak Senatusa közhírré teszi, hogy a' Német Szövetség Nagy Gyűlése elhatározta légyen, Frankfurt vidékére katonákat szállítani. A' Tevdshihat (Fő tisztviselők sorozása) kihirdettetik Konstantinápolyban. Mehmed Ali. Egyiptomi, 's Candíai helytartósággal felruháztatik.

14. Varennes Úr, Frantzia Követ Titoknoknak Ibrahim Basa főszállásáról lett megérkezése.

15. Az Ausztriaiak, és Burkusok, Frankfurtba bémennek. Királyi rendelmény, Görög Országnek felosztásának, 's igazgatására nézve.

16. A' Tribune szerkeztetője, a' Deputátusok Kamarája elibe idéztetik, 's ő esztendei fogságra, 's 10,000 frank pénzbeli büntetésre ítéltetik. — Deled Ur Hollandus meghatalmazottnak

feleletje, Angoly, és Frantzia Országoktól hozzá küldött Nótára.

17. Grant Urnak javallatja az Angoly Alsó Házban a' Zsidók felszabadításokra nézve. — Murcia Proventziában földindulás.

18. A' Frantzia Banknak pere Lafitte, és társai ellen.

19. Az Angoly Alsó Házban előterjesztetik a' Budget.

20. A' Tübingai Királyi Törvény Udvar, 4 résztvevőket a' Rishambachi Innep alkalmával történt nyughatatlanságon, a' Hohenaspergi vár-fogházba vezetlet.

21. Gróf Orloff, Péterváráról, különös rendeléssel a' Sultánhoz utazik. A' Rebellisek Mohamed Bey Biscolvitz alatt, Ostrossatzot, Boszniában elfoglalják. Uzer Frantzia Generál Bona Commendánsának Expedítziója, néhány zsványtsapat ellen.

22. Tarasconban gyanus mozgások.

23. A' Vormsi legelön nyughatatlanságok. A' Sz. Simonisták Konstantinápolyban.

24. Attwood Urnak indítványja, egy Biztosságnak az Ország szüksége megvizsgálása végett szükséges kinevezetésére nézve, az Alsó Házban elmelöltetik. A' Saxoniai Hertzeg, Donna Maria Hertzeg Aszszonnyal házasságra lép.

25. Zajos gyűlés a' Ház, és ablakadó eltörlése miatt Londonban.

26. Politziai rendelés Burkus Országban, az utazó Lengyelekre nézve. Tsászári Orosz Manifestum, Katona-szedés végett.

28. Nyughatatlan jelenések Chartrésben, és Lévéésben. Iszonyú megbetsitelenítése Falkenstein Kapitánynak az Alschvylti lakosoktól.

29. Az 1854-dik esztendőre való Bud-

get a' Frantzia Deputatusok Kamarájában előterjesztetik. A' Braunschweigi Hertzeg Londonba érkezik. Don Carlos Infantnak levele, bátyához, a' Spanyol Királyhoz, mellyben a' hódoló esküvés letételét, a' Király első szülött Leányának megtagadja.

50. Key Urnak indítványa, a' ház, és ablak adó eltörlése végett, az Angoly Alsó Házban, 555. szával, 157 ellen visszavetetik, a' Lord Althorpnak azon módosítása, hogy a' polenta taxa leszállítása, 's a' ház, és, ablak adó eltörlése által, a' vagyon adó béhozása szükségessé tétetik, elfogadtatott. Hobhouse Ur leteszi hivatalát úgy is mint Parlamentáris tag, úgy is, mint Irland első Titoknokja.

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Spanyol Ország. Donna Luisa Carlotta Infantinn, Don Francisco de Paula Infant felséges Nője Jun. 5 kén reggel szerentsésen lebetegedett egy Infantinn deddel, melly a' Heresztsegen Mária Cristina Isabel nevet nyert.

Salamanca, Valladolid, és Palencia Provintziákban a' Sáskákat iszonyúan pusztítanak.

Béts. Lafont híres hegedős, minekutánna az idevaló Publicumot 8 Contzertjeiben, tsak nem elragadásig gyönyörködteté, — a' napokban Carlsbad felé utazott. Ő Felsege, a' Tsászár is szerentséltette jelenléttével egyik Concertjét, miután fő Kamarássa Gr. Czernin Ő Excellentiája által, a' ritka művészt, egy drága brillantgyűrűvel megajándékozni méltóztatott.

Nagy Britt. Jun. 11 kén Londonban olyan dühös szélvész kerekedett, a' millyenhez hasonló még ritkán ta-

pasztaltatott. Az utszán járókat leverte lábokról, a' fákat gyökeréstől kiszaggatta, 's a' ház fedeleit elhordta.

BÉTS.

Ő Ts. K. Felsege méltóztatott Jun. 2 kán költ Kir. végzése által T. T. Szkalnik Ferentz Urat, Svedleri Plebanust, Huszkő Hároly Urat a' Rosnyói Lyceumban egyházi történetek Professorát és Lipták György Urat, Gácsfalvi Plebanust a' Rosnyói Ts. Képtalanban tiszteletbeli Kánonokká kinevezni.

MAGYARORSZÁG.

Pozson Jun. 27. A' tegnapi és tegnapielőti ülésekben a' Fő Rendek táblájától a' vallás dolgában küldött 5 dik Viszsaizenet felett tanátskoztak a' Ts. SS. és RR. Most ugyan e' tárgyban a' 6 dik Izenet szerkeztetése vagyon munkában, melly kevés változtatással az elébbeniellel megegyez, 's ez a' legközelebbi országos ülésben felvetetendő.

A' tegnapi Kerületi Ülés végződése előtt Pest Vármegye Követei indítványt tettek, hogy a' Fő Rendek táblájához küldendő Izenet által kérni kellene a' Fő Rendeket: neveznének ki Országos kiküldöttséget, melly a' Dunán Buda és Pest között építendő állóhíd eddig készített plánumát megvizsgálja és annak mibenléte felől az Ország Rendek tudósítná. — (Itten megemlítjük, hogy azon Értésítés, mellyet Gróf Andrássy György és Gróf Széchényi István Urak a' híd építésére nézve Nagy Britanniába tett utazások felől a' Buda-Pesti Hídegyesülethez intéztek, mind magyarul, mind németül kijött nyomtatásban, és a' könyváros boltokban kérésre C. P. megvehető.)

Szerkesztető és Kiadó Márton József, Professor. (Landstrasse Nro 515)

Nyomtató: Nemes Haykul Antal. (Obere Bäcker-Strasse Nro 755.)